

WOLNA TRYBUNA WOJSKOWA

SYTUACJA GOSPODARCZA W OŚWIETLENIU „SANACJI”

Sanacyjny „Czas” ocenia sytuację gospodarczą w Polsce w sposób następujący:

„Chłopi stanowiący 65% wyborców, w następstwie ciężkiego przesilenia rolniczego, pozbawieni są środków pieniężnych i choć mają co jeść, ale chodzić muszą w łachmanach i bez butów, bo kupić czegokolwiek nie mają przeważnie za co.

Ludność miejska, t. j. przemysłowcy, kupcy, rzemieślnicy, wolne zawody i robotnicy przemysłowi,

zadowoleni też być nie mogą.

Przemysłowcy walczą z największymi trudnościami, zmuszeni brakiem zbytu do ograniczenia produkcji i doprowadzani do rozpaczliwych wymiarów podatków, rosnących, danin na ubezpieczenia społeczne i nowymi pomysłami w rodzaju żłobków fabrycznych.

Kupcy — bankrutują jeden za drugim. Wolne zawody ubożają, bo co do lekarzy to ludzie nie mają się teraz za co leczyć, adwokaci, inżynierowie, architekci i t. p. widzą uszczuplającą się z każdym dniem klientelę i wysychające źródła zarobków, zwłaszcza, że i ruchu budowlanego po miastach nie-

ma prawie żadnego. Rzemieślnicy — ledwo dyszą,

między robotnikami fabrycznymi zaś coraz więcej — jeżeli nie bezrobotnych, to pół bezrobotnych t. j. zatrudnionych tylko po 3 lub 4 dni w tygodniu.

Ciężkie przesilenie gospodarcze dotknęło wszystkie działy pracy i produkcji i szans znacznego polepszenia

w bliższej przyszłości nie widać!

Cóż na to p. Sławek i jego Rząd?

25-TA ROCZNICA REWOLUCJI ROSYJSKIEJ 1905-1930

W roku bież. upływa 25 lat od wybuchu pierwszej rewolucji rosyjskiej — w r. 1905. Związać rocznicę tej uroczystości z jakąś datą bardziej ścisłą (z określonym dniem) — trudno, gdyż rewolucja w r. 1905 trwała przez cały rok: zaczęła się w styczniu od pochodu **Hapona** do Pałacu Zimowego, skończyła się w grudniu powstaniem moskiewskim.

Rewolucja ta, która po raz pierwszy poważnie zachwiała niewzruszonym — zdawałoby się — caratem, spowodowała znaczne reformy wewnętrzne (Duma), ale nie rozwiązała istotnych zadań, stojących przed rozwojem Rosji, — była **przygrywką**, wstępem do rewolucji 1917 roku. Ta ostatnia dopiero uruchomiła wszystkie rewolucyjne siły Rosji, przedewszystkiem zaś **chłopa**.

Istotą rewolucji 1905 r. był konflikt pomiędzy ustrojem pół-feudalnym a rosnącymi siłami produkcyjnymi. Ustrój pół-feudalny polegał na absolutyzmie, przywilejach szlachty („dworianstwa”), pół-pańszczyźnianych stosunkach między dworem a wsią. Rosnące zaś siły proletariatu, — to rozwijający się handel i przemysł, które źle się czuły pod absolutyzmem carskim. Stąd fronda liberalna znacznej części burżuazji. Rozumie się naczelną stanowisko w rewolucji zajęł robotnik, zrodzony właśnie przez te nowe siły produkcyjne. W ten sposób rewolucja rosyjska po raz pierwszy (po tragicznym okresie inteligentkich prób) znalazła swego **masowego** przedstawiciela. Zaczęły spełniać się prorocze słowa **Plechanowa**, które w latach 80-tych (gdy zostały wypowiedziane) wydały się nie-

zrozumiałe rewolucjonistom starej daty, „narodnikom”: „Rewolucja rosyjska zwycięży, jako rewolucja **robotnicza**”.

To była wielka prawda. Ale niecała... Bądź co bądź Rosja pozostała krajem przeważnie chłopskim, i bez chłopów klasa robotnicza, ta awangarda rewolucji, zwyciężyć nie mogła. Na tem właśnie polega dramat rewolucji 1905 roku, że proletariatu walczył **bez chłopów**. Stosownie do tego wynik rewolucji był tylko **czasikowy**: nie dotknął najważniejszego źródła przyszłej rewolucji, kwestii włościańskiej. Dopiero rewolucja 1917 roku przy pomocy mas uzbrojonych chłopów, wojska, zwyciężyła całkowicie.

Rewolucja 1905 r. dała tylko to, co mógł dać w walce sam robotnik, bez chłopów — przy pomocy radykalizującej inteligencji. Dała więc znacznie więcej, niż dawny tragiczny pojedynek grup inteligentkich z absolutyzmem, ale podstawowych zagadnień rosyjskiego pół-feudalizmu jeszcze nie rozwiązała. Nie był więc to jeszcze rosyjski rok 1789 (W. Francuska Rewolucja). Dzieje roku 1905 — to dzieje klasy robotniczej, naogół osamotnionej w swej walce. W styczniu jeszcze ludzie się, idąc z prośbami do cara. W czerwcu szuka sobie pomocy w wojsku, w marynarce. W październiku wspaniałym strajkiem powszechnym wywalcza sobie „manifest konstytucyjny”. W grudniu jest zmuszona do zbrojnego powstania; zostaje rozbita przez wojsko (chłopa!) — i załamuje się, aż do roku 1917. Przypomnijmy najważniejsze daty.

Rozpoczął się ten rok „krwawą niedzielą” w Petersburgu 22 stycznia — rze-

zią bezbronnymi robotnikami, idących z petycją do cara. Przeszło tysiąc wystrzelano, dwa tysiące raniono. Ta rzeź odegrała ogromną rolę w dziele uświadomienia proletariatu.

27 czerwca wybuchło powstanie na pancerniku „Potiomkin” na morzu Czarnym. Jednakowoż to powstanie marynarzy nie znajduje większego echa w wojsku. Przyłącza się — i to chwilowo — tylko kilka innych statków.

Te wypadki wywierają duże wrażenie na chłopach, jednakże ruch chłopski nie posiada skoordynowanego charakteru. Powoli tworzy się chłopski „sojuz” (związek); pierwszy zjazd — nielegalny — odbył się w Moskwie 13 sierpnia; II-gi zaś dopiero po strajku powszechnym: 19 listopada. Ten II zjazd wezwał chłopów, by nie płacili podatków. Jednakowoż masowo i celowo chłopów w tej rewolucji naogół mało występowało.

Powszechny strajk, który właściwie był kulminacyjnym punktem rewolucji, rozpoczął się na kolei 20 października wybuchem na linii Moskiewsko - Kazańskiej. Ten wspaniały, potężny strajk nie tylko zmusił rząd do wydania znanego „Manifestu” 30 października, ale też wywarł głębokie wrażenie na robotnikach zachodniej Europy; strajk powszechny, jako narzędzie walki, stanął tam na porządku dziennym.

W toku strajku powstał w Petersburgu pierwszy „Sowiet” — rada delegatów robotniczych. Dużą rolę odegrał w nim „Janowski” (Trocki). I tu więc rewolucja 1905 r. była przygrywką do rewolucji 1917 roku.

W październiku (26 — 28) wybuchła także powstanie marynarzy kronstadtzkich. Zostaje jednak wkrótce zduszone. „Sowiet” w Petersburgu trwał dłużej, bo aż 50 dni. Według wzoru petersbur-

skiego utworzono „Sowiety” także w innych miastach.

Ostatni etap rewolucji są zbrojne powstania. Jednakowoż po kulminacyjnym punkcie w październiku są raczej aktem rozpaczliwym. Pokazało się bowiem, że ani chłopów ani wojska poruszyć na wielką skalę nie da się. Moskiewskie powstanie rozpoczęło się 22 grudnia i trwało do 30-go, a więc 9 dni. Niektóre inne podobne akcje trwały dłużej; tak np. Krasnojarska (na Syberji) „republika” trwała 23 dni i została zniszczona przez gen. Rennenkampa.

To są główne momenty I-ej rosyjskiej rewolucji. Znaczenie jej polega nie tylko na tem, że przygotowała decydujący wybuch 1917 r., ujawniając słabość ruchu (brak chłopów i wojska), zaś konsolidując masy robotnicze. Poza to przygotowała oryginalne formy ruchu rewolucyjnego — powszechny strajk, Sowiety. Następnie znalazła echo zagranicą, wzmacniając walkę proletariatu europejskiego o demokrację (np. w Austrii). A trzeba pamiętać, iż rewolucja 1905 r. odbywała się pod sztandarem **demokracji** — zwołania konstytuanty!

Zato wielką kwestję narodowościową w Rosji ta rewolucja zaledwie napoczęła.

Ze w Polsce (w b. Królestwie i na kresach) rewolucja 1905 r. odegrała w ruchu robotniczym dużą rolę — powszechnie wiadomo. O tych echem trzeboby pisać oddzielnie. Ruch oczywiście ogromnie się ożywił; zarazem ujawniły się po części pierwiastki „autonomiczne” i „federalistyczne” w partii obok starych, czy to niepodległościowych. Rosyjska rewolucja, jak wiadomo, wywarła w szeregach PPS wielkie wrażenie i stopniowo doprowadziła do steru partii tak zw. „młodych”, dążących do ściślejszej koordynacji z ruchem rosyjskim.

Już w styczniu, tuż po rzezi petersburskiej PPS proklamuje strajk powszechny 27 stycznia. Odezwa CKR rzuca hasło „ludowego Sejmu polskiego w Warszawie” (deklaracja **J. Kwiatka**). Odezwa zagłębiowska mówi o „niepodległości”. Częstochowska — o „autonomji”. Wileńska o „federacji” z Finlandją, Ukrainą i t. d. Jak widzimy, wybuch rewolucyjny w caracie wywołał pewien ferment w szeregach PPS i w ideologii partyjnej. W marcu zostaje zwołany VII Zjazd PPS, który uchwała prowadzić walkę o „zdobycie prawnopanstwowego usamodzielnienia kraju”; to usamodzielnienie ma określić „zwołane do Warszawy zgromadzenie konstytuujące” (osobna polska konstytuanty). Kierownictwo partii przechodzi w ręce „młodych”.

Pamiętną jest rzeź łódzka w czerwcu 1905 r. — padło na miejscu przeszło 500 osób!

Okres względnej „wolności” po manifestie październikowym Partja wyzyskuje dla „możliwości legalnych”; wydaje własny dziennik „Kurjer Codzienny”; tow. Pruss zakłada „Towarzystwo Wydawnictw Ludowych”.

Niepodobna jednak niejako w dopisku do krótkiej analizy rewolucji rosyjskiej pisać ciekawe dzieje 1905 roku w b. Królestwie. Znaną „Manifest” PPS, z 26 grudnia, wydany w związku z powstaniem zbrojnym w Rosji, a ustanawiający „Samorząd rewolucyjny” w kraju i zredagowany w duchu „młodych”, zamyka dzieje PPS w roku rewolucji.

Był to rok wielkiego porwywu rewolucyjnego. — ciekawy, pouczający i obfity w konsekwencje. Nie ujawnił jeszcze w całej mierze odmienności późniejszego rozwoju i losów dziejowych Rosji i Polski.

Kazimierz Czapiński.

